

LTO en POV inbreng rondetafelgesprek

Brede beëindigingsregeling met structuurbeleid om toekomstperspectief voor blijvers te realiseren

In het huidige tijdsgewricht waarbij er veel onzekerheid op de agrarische sector af komt, staan ondernemers toch voor belangrijke keuzes in de ontwikkeling van hun bedrijven. De keuze voor innovatie, extensivering, omschakeling, verbreding, verplaatsing of stoppen is van verschillende factoren afhankelijk zoals de omgeving van het bedrijf, de huidige bedrijfsvoering en persoonlijke omstandigheden. Voor de ondernemers die willen stoppen zijn er al verschillende beëindigingsregelingen opgesteld en onlangs werd nog bekend dat [1.587 aanvragen](#) zijn gedaan voor de Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties (Lbv) en de Lbv-plus. De verwachting is dat dit vooral bedrijven met relatief nieuwe, moderne stallen zullen zijn omdat de vergoeding hoger is naar mate de stal nieuwer is. Hierdoor blijven de verouderde stallen met meer emissies in gebruik, wat de regelingen dus maar beperkt effectief maakt. Uit de aanvragen die nu bij RVO zijn ingediend voor deelname aan de huidige beëindigingsregelingen blijkt dat voornamelijk de melkveehouderij achterblijft. Terwijl juist deze sector op dit moment te kampen heeft met de gevolgen van het verlies van derogatie en zij niet voor niets een '[crisisplan mestaanpak](#)' heeft gepresenteerd. Kortom, er is structuurbeleid nodig om verouderde stallen te saneren en moderne stallen en goede locaties te behouden voor de toekomst.

1. Behoud van kritische massa

Naar aanleiding van de mestproblematiek wordt er een nieuwe brede beëindigingsregeling ontwikkeld. Deze kan ook effect hebben op het verlagen van de stikstofdeken en de realisatie van de klimaatdoelen voor de veehouderij in 2030. Er is hierboven geconstateerd dat de eerder geïntroduceerde regelingen niet altijd effectief zijn geweest om juist de ondernemers die willen te helpen stoppen en daarbij voor de blijvers toekomstperspectief te realiseren.

Wat LTO en POV betreft dient er daarom voor een nieuwe regeling naar de volgende elementen te worden gekeken. In de [Klimaat- en Energieverkenning van 2024](#) wordt geschat dat in de varkens-, pluimvee- en kalverhouderij met de Lbv en Lbv-plus zo'n 9 tot 12% van de bedrijven zal stoppen (inschatting van LVVN is 65% van de aanmelders daadwerkelijk stopt). Voor deze sectoren is het zaak om te bewaken dat zij voldoende kritische massa behouden.

Deze kritische massa is broodnodig voor het in stand houden van de keten, werkgelegenheid, innovatie en financiering van collectieve activiteiten om de kostprijs voor de primaire ondernemer enigszins te drukken. Voor de kleinere sectoren geldt overigens hetzelfde, alhoewel zij daar soms al mee te maken hebben en hiervoor al uit hebben moeten wijken naar het buitenland. De vraag voor deze sectoren is wat de kritische grens is voordat het geheel van directe en indirecte activiteiten rondom deze sectoren (het agrocomplex) in de problemen komt.

2. Richten op verouderde stallen

LTO en POV zouden graag zien dat er een regeling komt gericht op verouderde stallen in plaats van relatief nieuwe, moderne stallen. Hierbij is het van belang dat we ons niet laten weerhouden door beperkingen in de staatssteuntoets, hier moet proactief naar oplossingen worden gezocht. Er zou bijvoorbeeld een ABC-constructie gekoppeld kunnen worden aan de nieuwe brede

beëindigingsregeling. Deze constructie maakt het mogelijk om tussen meerdere locaties (locaties A, B en C) te schuiven tussen ondernemers, zodat de locaties met de meeste bedrijfsmogelijkheden bij de ondernemers terechtkomen die door willen gaan. Hierbij dient 'zuinig' om te worden gegaan met potentieel geschikte locaties (voor moderne bedrijven met lage emissies), waarop verouderde bedrijven worden gesaneerd. Dat deze locaties niet op voorhand worden 'doorgestreept', is van belang. Het is denkbaar dat deze locaties zelfs door de overheid actief worden gepromoot om door andere ondernemers over te nemen (die op een verouderd bedrijf of minder geschikte locatie boeren), als een soort van makelaar.

Een ander belangrijk punt in de huidige regelingen is dat een ondernemer met een gemengd bedrijf niet kan stoppen met één bedrijfstak en de andere tak kan voortzetten. Daarom moet het voor gemengde bedrijven in een nieuwe regeling gemakkelijker worden gemaakt om met een deel van het bedrijf (één tak) te stoppen. Er zou zelfs overwogen moeten worden om het mogelijk te maken gedeeltelijk een bedrijf te kunnen laten stoppen. Bijvoorbeeld verouderde stallen met meer emissies in een regeling meenemen, maar dat de moderne stallen met minder emissies wel doorgezet kunnen worden op dezelfde locatie.

Tot slot, zoals de naam van ook zegt, is het van belang dat de regeling breed toegankelijk is. De huidige regelingen kennen voorwaarden, waardoor niet alle bedrijven aan de regelingen konden deelnemen die dat eigenlijk wel wilden. Dit is onwenselijk, de regeling moet toegankelijk zijn voor alle bedrijven die aan een beëindigingsregeling willen deelnemen.

3. Vrijwillige partiële reductieregeling

De gezamenlijke melkveehouderijorganisaties hebben in hun [crisisplan](#) opgenomen dat een tijdelijke noodmaatregel nodig is, in afwachting van de implementatie van innovaties zoals Renure, om een versnelde daling van het aantal stuks melkvee te realiseren in 2025. Hierbij is het idee om op korte termijn een vrijwillige partiële reductieregeling open te stellen, waarbij een individuele melkveehouder de keuze kan maken om minder koeien aan te houden. Deze regeling is nadrukkelijk geen opstapje naar de brede beëindigingsregeling, maar juist bedoeld als aanvulling daarop.

- De doelgroep van de regeling moeten melkveehouders zijn, die op termijn willen stoppen, óf melkveehouders die willen extensiveren. De melkveehouder, die wil extensiveren, moet geen langjarige beperkingen worden opgelegd bij deelname aan de regeling.
- Een melkveehouder, die vrijwillig melkkoeien inlevert, zou naast de dieropbrengst een (extensivering)premie van de overheid moeten ontvangen als tegemoetkoming voor de gederfde inkomsten.
- De fosfaatrechten van deze dieren moeten tegen een marktconforme vergoeding worden gekocht en doorgehaald door de overheid.

4. Behoud van gronden en structuurversterking

Voor de blijvers is de toegang tot grond van cruciaal belang om een goed toekomstperspectief te ontwikkelen. Gronden van bedrijven die stoppen dienen daarom in ieder geval voor de agrarische sector beschikbaar te blijven. Dit betekent dus dat de gronden hun agrarische bestemming behouden. Dit kan overigens ook gelden voor bedrijven die willen verplaatsen. Er is onlangs ook een [verplaatsingsregeling](#) geopend, de Landelijke verplaatsingsregeling veehouderijen met piekbelasting (Lvvp). Maar naast een brede beëindigingsregeling zou ook een brede

verplaatsingsregeling gewenst zijn. Vervolgens dienen er mogelijkheden te worden gecreëerd om met gronden te schuiven zodat dit blijvers in een gebied helpt om hun bedrijf te kunnen versterken. Wanneer de stopper of verplaatser zijn grond wil verkopen aan de overheid moeten deze gronden door regionale overheden en/of het Rijk ingezet worden ten behoeve van andere bedrijven die moeten extensiveren of hun bedrijfsvoering op een andere wijze gaan inrichten. Er zijn verschillende mogelijkheden om de toegang tot en mobiliteit van grond te verbeteren:

- Een grondbank om in gebieden de puzzel te kunnen leggen waarbij blijvende ondernemers voldoende grond hebben voor een renderend bedrijf en waardoor soms ook bedrijfsverplaatsingen mogelijk gemaakt kunnen worden.
- De overheid kan de Omgevingswet inzetten om deze ruimtelijke puzzel te leggen. Hierbij is de WILG een belangrijk onderdeel om met name de complexe(re) gebiedsprocessen te kunnen sturen.
- Duurzame grondfondsen inzetten om met schenk- en geefgeld en met impact-financiering grond aangekocht en tegen een redelijke pachtvergoeding in gebruik gegeven bij boeren en tuinders die bijdragen aan de transitie naar een duurzame landbouw.
- Het stimuleren van langjarige pachtafspraken en afspraken ten aanzien van de pacht prijs en beheer van de grond. Daarbij wordt door overheden meer gestuurd op kwaliteit en minder op prijs. Bijvoorbeeld door op basis van inhoudelijke criteria of een puntensysteem pachtcontracten te gunnen.
- Het vergemakkelijken van het verplaatsen van het bouwblok naar een eigen veldkavel op deze wijze de structuur van het bedrijf te verbeteren.

5. Aandacht voor mentale impact

De keuze om het bedrijf te beëindigen kan erg verschillen van ondernemer tot ondernemer. Sommigen hebben geen opvolger, anderen ervaren te veel financiële risico's of zien geen toekomst meer voor zichzelf in de landbouw. Vaststaat dat het beëindiging van een bedrijf emotioneel is en daarom zou de mentale impact op de ondernemer veel meer aandacht moeten krijgen. In een nieuwe regeling dient hier daarom nadrukkelijk een plek voor te worden ingericht.